

10 Μαρτίου 2015

Ιεροί κανόνες και μνηστεία

Ορθοδοξία / Ποιμαντική

Αθανάσιος Κολιοφούτης, Δρ. Θεολογίας - Εκπαιδευτικός

[Προηγούμενη δημοσίευση:<https://www.pemptousia.gr/?p=91267>]

Πράγματι, αφού σύμφωνα με τον 98^ο κανόνα της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου του 692 μ.Χ., « αυτός που παντρεύεται γυναίκα αρραβωνιασμένη με άλλον, ενώ είναι ζωντανός ο μνηστήρας της, υπόκειται στο παράπτωμα της μοιχείας [\[13\]](#) », τότε εύκολα συνάγεται ότι για την Εκκλησία η μνηστεία ισοδυναμεί με γάμο και πως η ιεροκανονική αντιμετώπιση της συνάφειας ενός άνδρα με μια αρραβωνιασμένη γυναίκα γινόταν κατά πανομοιότυπο τρόπο με την αντιμετώπιση της συνάφειας ενός άνδρα με μια παντρεμένη γυναίκα. Η λύση της μνηστείας αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση για την σύναψη γάμου κάθε ενός των μνηστευομένων με κάποιο άλλο πρόσωπο και άρα η μνηστεία θεωρούνταν αδιάλυτη, όπως και ο γάμος. Στα ίδια συμπεράσματα καταλήγει κανείς μελετώντας και τον 69^ο κανόνα του Μ. Βασιλείου, σύμφωνα με τον οποίο « αν κάποιος αναγνώστης έρθει σε σαρκική μίξη με τη μνηστή του πριν από το γάμο του, να τεθεί σε αργία για ένα χρόνο και ύστερα να γίνει δεκτός ως αναγνώστης χωρίς να προβιβάζεται· κι αν ήρθε σε σαρκική μίξη με κοπέλα κρυφά χωρίς να είναι αρραβωνιασμένοι, θα παυθεί από την υπηρεσία του. Το ίδιο και ο υποδιάκονος [\[14\]](#) ». Η θέση των μνηστών εξομοιώνονταν με αυτή των συζύγων.

Η μελέτη της παράδοσης της Εκκλησίας επί της πρακτικής τέλεσης της ιερολογημένης μνηστείας κατά τους βυζαντινούς χρόνους, δικαιώνει απόλυτα την άποψη ότι η μνηστεία προσελάμβανε εκκλησιαστικό χαρακτήρα σχεδόν όμοιο του γάμου, ενώ ταυτόχρονα ο εκκλησιαστικός τύπος της ιερολογημένης μνηστείας αναγνωρίστηκε νομικά από το κράτος και παρήγαγε έννομες συνέπειες, τόσο στο αστικό, όσο και το κληρονομικό δίκαιο της εποχής [\[15\]](#). Η μνηστεία θεωρούνταν προθάλαμος του γάμου, του οποίου η αλληλουχία μαζί της θεωρούνταν προφανής [\[16\]](#)

. Τα μέλη του ζευγαριού που επρόκειτο να έλθουν σε κοινωνία μνηστείας ζητούσαν πράγματι την έγκριση του επιχώριου επισκόπου για την τέλεση της μνηστείας, ο οποίος θα έκρινε την εν γένει προοπτική αυτής της σχέσης και τη δυνατότητα μετεξέλιξή της σε γάμο. Η κοινοποίηση της πρόθεσης σύναψης μνηστείας από τους μνηστευομένους στον επίσκοπο και τους πρεσβύτερους εντάσσονταν εντός του παραπάνω πλαισίου^[17].

Η ποιμαντική αξιολόγηση των δεδομένων της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η απολύτως σύμφωνη με τους Ιερούς Κανόνες της Εκκλησίας επικαιροποίηση και προσαρμογή της Ιεράς παραδόσεως επί του συγκεκριμένου θέματος εντός του σύγχρονου κοινωνικού πλαισίου, θα μπορούσε να αποτελέσει μια ασφαλής πυξίδα ποιμαντικής αντιμετώπισης όλων των σύγχρονων σχετικών προβλημάτων. Η επαναβίωση της ξεχωριστής τέλεσης της ιερολογημένης μνηστείας από τα μέλη ενός ζευγαριού, σε χρόνο πρότερο του γάμου, θα απέβαινε πολλαπλώς αξιοποιήσιμη για τους σύγχρονους ποιμένες της Εκκλησίας: Κατ' αρχήν, η ποιμαντική εφαρμογή της συγκεκριμένης πρακτικής θα απέβλεπε στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της αποϊεροποίησης του γάμου, η οποία αποτελεί μία εκ των πολλών όψεων του σύγχρονου εκκοσμικευμένου χριστιανισμού.

Πρωτίστως θα αναχαίτιζε την ενδεχόμενη απόφαση κάποιων ζευγαριών να επισημοποιήσουν την συμβίωσή τους τελώντας πολιτικό γάμο. Κάποια μάλιστα ζευγάρια, τα οποία αυτοπροσδιορίζονται ως χριστιανικά, αποδίδουν την απόφασή τους να συνάψουν πολιτικό γάμο στην αναγκαιότητα άμεσης « νομιμοποίησης » της σχέσης τους, προκειμένου να τύχουν των κατά περίπτωση ευεργετημάτων του νόμου, ενώ ταυτόχρονα επικαλούνται την προσωρινή οικονομική τους δυσπραγία, που δεν τους επιτρέπει να ανταποκριθούν στις οικονομικές απαιτήσεις όσων συνεπάγεται η τέλεση ενός θρησκευτικού γάμου. Αυτά, δυστυχώς ακόμα και στην σημερινή εποχή της κρίσης αποτελούν μια αναμφισβήτητη κοινωνική επιταγή. Τον θρησκευτικό γάμο επιφυλάσσουν να τελέσουν, όταν βελτιωθούν τα οικονομικά δεδομένα τους.

Αυτός ο τρόπος σκέψης, πέραν του γεγονότος ότι μαρτυρά το βαθμό της εκκοσμικευμένης αυτοσυνειδησίας του σύγχρονου χριστιανού, ταυτόχρονα αποδεικνύει και το εύρος της άγνοιας που έχει για την τέλεση και την σημασία των ιερών μυστηρίων της Εκκλησίας^[18]. Αναδεικνύει την αδυναμία του να ιεραρχήσει τα πράγματα στη ζωή του με κριτήριο το Ευαγγέλιο του Χριστού και να δώσει προτεραιότητα στα μείζονα και όχι στα ήσσονα. Ωστόσο, οι ποιμένες της Εκκλησίας έχουν την υποχρέωση να επικαιροποιούν συνεχώς την βίωση της πίστης του Χριστού από τον άνθρωπο κάθε εποχής, καθιστώντας την εφικτή και

συμβατή με τον τρόπο ζωής του. Η Εκκλησία οφείλει να μορφοποιήσει τον λόγο του Χριστού με βάση τα σύγχρονα σχήματα έκφρασης του σύγχρονου ανθρώπου, χωρίς να χαθεί ούτε το ελάχιστό της ουσίας του^[19]. Το μήνυμα του Ευαγγελίου και η χριστιανική ηθική πρέπει να προσαρμοστούν εντός του σύγχρονου κοινωνικού πλαισίου και όχι να αφομοιωθούν από τα σύγχρονα κοινωνικά σχήματα που φιλοδοξούν να τα υπερβούν και να τα αναπληρώσουν.

[13] « Ο ετέρω μνηστευθείσαν γυναίκα, έτι του μνηστευσαμένου ζώντος, προς γάμου κοινωνίαν αγόμενος, τω της μοιχείας υποκείσθω εγκλήματι »: Ακανθόπουλος Π., *Κώδικας Ιερών Κανόνων και Εκκλησιαστικών Νόμων*, Θεσσαλονίκη 1991, σσ. 176-177.

[14] « Άναγνώστης, ει τη εαυτού μνηστή προ του γάμου συναλλάξοιεν, ενιαυτόν αργήσας, εις το αναγινώσκειν δεχθήσεται, μένων απρόκοπος, κλεψιγαμήσας δε άνευ μνηστείας, παυθήσεται της υπηρεσίας. Το αυτό και υπηρέτης » : όπ. παρ. σσ. 556-557.

[15] Δεν γνωρίζουμε από τις ιστορικές πηγές πότε ακριβώς ξεκίνησε στο βυζαντινό κράτος η τέλεση της μνηστείας με ιερολογία. Σχετικές ενδείξεις συνηγορούν για την έναρξη κάποιου τύπου τέλεσης της ήδη από την εποχή του Ιουστινιανού, ωστόσο η διάπλαση του θεσμού εντάθηκε την εποχή των Μακεδόνων αυτοκρατόρων, ενώ ειδικότερα την εποχή του Λέοντα πρέπει να εφαρμόζονταν δύο είδη μνηστείας, ένα με ιερολογία και ένα χωρίς ιερολογία: Χαλκιαδάκης Ι., *Ο θεσμός της Ιερολογημένης Μνηστείας στο Βυζαντινό Δίκαιο (Μεταπτ. Διατρ.)*, Θεσσαλονίκη 2010, σσ. 34-35, 41. Το πολιτειακό δίκαιό της εποχής απέδιδε την ιδιότητα των συζύγων στους μνηστούς, ενώ η εκκλησιαστική αναγνώριση της μνηστείας αναδείκνυε περαιτέρω το κύρος του θεσμού. Ο Βαλασαμών παρατηρεί σε ερμηνεία του σχετικού Ιερού Κανόνα της Πενθέκτης Συνόδου ότι οι μνηστευομένοι με ιερολογημένη μνηστεία θεωρούνταν από πολλές απόψεις ότι είχαν προσλάβει την ιδιότητα του συζύγου, ενώ τέκνο που προέκυπτε εντός ιερολογημένης μνηστείας θεωρούνταν γνήσιο, αποκτούσε πλήρη κληρονομικά δικαιώματα και υποκειτο στην πατρική εξουσία: όπ. παρ. σσ. 57-58. Για το περιεχόμενο του τυπικού της ιερολογίας κατά την εκκλησιαστική τάξη βλ. σχ. όπ. παρ. σ. 58.

[16] Όπ. παρ. σ. 59.

[17] Όπ. παρ. σσ. 29-30.

[18] Για την ποιμαντική αναγκαιότητα της γνώσης από τους πιστούς των τελουμένων στα μυστήρια της Εκκλησίας, ως προϋπόθεσης επίγνωσης της σωτηριολογικής τους σημασίας βλ. σχ. Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, *Το Ενοριακό Ποιμαντικό Έργο στην Σύγχρονη Κοινωνία*

, Αθήνα 2007, σσ. 44-46.

[19] Την ανάγκη διαμόρφωσης μιας ποιμαντικής ηθικής, μιας ποιμαντικής δηλαδή που θα προσαρμόζεται στις σύγχρονες κάθε φορά ανάγκες, προκειμένου να καταστεί εφικτή η βίωση της εν Χριστώ ζωής από το ποίμνιο της Εκκλησίας, τονίζει ο καθηγητής π. Καλλιακμάνης Β. : π. Καλλιακμάνης Β., *Ο Εκκλησιολογικός Χαρακτήρας της Ποιμαντικής, Λεντίω Ζωννύμενοι II*, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 17.

<http://bitly.com/1GeaCi3>